



Силабус
вибіркової навчальної дисципліни
Логопедична допомога особам із особливими освітніми
потребами
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Спеціальна освіта»
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Линдіна Євгенія Юріївна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-psychology/composition-kaf-psychology/lyndina/
Контактний тел.	+380502203014
Е-mail викладача:	evgeniyalyndina.bgpu@gmail.com
Графік консультацій	вівторок 13.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4/120	12	12	96	залік

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: логопедична допомога, особи з особливими освітніми потребами, порушення слуху, порушення зору, порушення опорно-рухового апарату, затримка психічного розвитку, корекція, діагностика, ранній вік, історія логопедичної допомоги.

Мета курсу: підготовка фахівців, здатних забезпечувати кваліфіковану логопедичну допомогу особам з особливими освітніми потребами.

Предмет курсу – вивчення теоретичних основ та практичних методів надання логопедичної допомоги особам з різними видами мовленнєвих порушень та специфічними освітніми потребами.

Компетентності та програмні результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі набувають компетентностей:

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

Та демонструвати такі **результати навчання:**

РН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, з'ясовувати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей.

РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

Зміст курсу:

Змістовний модуль 1. Розвиток логопедичної допомоги в Україні.

Тема 1. Перші відомості про мовленнєві розлади та прийоми їх подолання.

Історія вивчення мовленнєвих порушень в Україні та світі. Огляд перших методів діагностики та корекції мовленнєвих порушень. Внесок українських вчених у розвиток методів подолання мовленнєвих розладів. Внесок зарубіжних вчених у розвиток методів подолання мовленнєвих розладів.

Тема 2. Історичний аспект організації логопедичної допомоги населенню.

Розвиток логопедичної освіти та сервісів в Україні. Історія створення перших логопедичних кабінетів і центрів. Законодавча база та нормативне регулювання логопедичної допомоги в Україні.

Змістовний модуль 2. Логопедична допомога дітям раннього віку.

Тема 3. Нормативи психомоторного розвитку дітей від народження до трьох років.

Етапи психомоторного розвитку дитини. Норми розвитку мовлення у дітей раннього віку. Раннє виявлення та профілактика мовленнєвих порушень. Особливості психомоторного розвитку дітей першого року життя в онтогенезі (за О. Архіповою). Нормативні показники психомоторного розвитку дітей другого та третього року життя. Основні показники розвитку дитини раннього віку (за М. Вернадскою).

Тема 4. Корекційно-логопедична робота з дітьми раннього віку.

Методи та прийоми корекції мовленнєвих порушень у дітей. Роль батьків у корекційно-логопедичній роботі. Використання ігрових технологій у логопедії. Основні напрями розвитку мовлення дітей раннього віку. Загальна характеристика відхилень у розвитку мовлення дітей раннього віку (за Г. Чіркіною).

Змістовний модуль 3. Логопедична допомога особам із порушеннями слуху.

Тема 5. Особливості мовлення в осіб з порушеннями слуху.

Специфіка сприйняття мовлення та мовленнєвого розвитку при втраті слуху. Методи оцінки мовленнєвих навичок у осіб з порушеннями слуху. Вплив втрати слуху на розвиток мовлення та комунікації. Особливості вимови та сприйняття мовлення у осіб з порушеннями слуху. Адаптація мовленнєвого середовища для потреб осіб з вадами слуху.

Тема 6. Логопедична допомога особам з порушенням слуху.

Техніки та методи корекції мовлення у осіб з вадами слуху. Використання слухових апаратів та кохлеарних імплантів у логопедичній практиці. Розвиток комунікативних навичок та альтернативні способи комунікації (жестова мова, письмо). Методи та техніки корекції мовлення у осіб з порушеннями слуху. Розвиток комунікативних навичок та використання альтернативних засобів комунікації. Використання слухових апаратів та когнітивних технологій у логопедичній практиці.

Змістовний модуль 4. Логопедична допомога особам із порушеннями зору.

Тема 7. Особливості мовлення в осіб з порушеннями зору.

Вплив втрати зору на розвиток мовлення та комунікативні навички. Особливості навчання грамоті та читання у осіб з порушеннями зору. Вплив втрати зору на розвиток мовлення та сприйняття мовленнєвої інформації. Адаптація мовленнєвого розвитку у осіб з порушеннями зору. Специфіка використання тактильних та аудіальних методів навчання.

Тема 8. Логопедична допомога особам з порушенням зору.

Адаптація навчального процесу та матеріалів для осіб з вадами зору. Використання спеціальних технологій та обладнання для навчання мовлення. Адаптація навчального матеріалу та середовища для осіб з вадами зору. Використання спеціальних технологій (наприклад, програми читання екрану). Розвиток вербальних та невербальних комунікативних навичок.

Змістовний модуль 5: Логопедична допомога особам з порушеннями опорно-рухового апарату

Тема 9. Вплив порушень моторики на розвиток мовлення та комунікації.

Зв'язок між моторними функціями та мовленнєвим розвитком. Оцінка та корекція мовленнєвих порушень, пов'язаних з моторикою. Взаємозв'язок моторних порушень із мовленнєвим розвитком. Адаптація комунікативного середовища та методик для осіб з порушеннями моторики.

Тема 10. Методи логопедичної роботи з дітьми та дорослими з порушеннями моторики.

Спеціалізовані підходи та техніки для роботи з моторними порушеннями. Адаптація засобів комунікації для поліпшення мовленнєвого розвитку. Розробка індивідуальних програм корекції мовлення. Розробка індивідуальних програм корекції мовлення. Використання асистивних технологій для підтримки мовлення та комунікації.

Змістовний модуль 6: Логопедична допомога особам з порушеннями аутистичного спектру

Тема 11. Особливості мовленнєвого розвитку осіб з РАС.

Огляд мовленнєвого розвитку при аутизмі: загальні тенденції та відхилення. Специфіка розвитку різних аспектів мовлення у осіб з РАС: фонетичний та фонологічний розвиток, лексичний запас, граматична структура. Методи діагностики мовленнєвих порушень при РАС: інструментальні та неінструментальні методи, оцінка мовленнєвого розвитку. Характеристики мовлення осіб з РАС: ехолалія, проблеми з прагматикою мовлення, монотонне мовлення. Специфіка взаємодії та комунікації з особами з РАС: стратегії побудови ефективної комунікації, адаптація середовища.

Тема 12. Комунікативні стратегії та методики для роботи з особами з РАС.

Ефективні підходи до навчання мовлення та комунікації: раннє втручання, інтегровані методики. Використання візуальних підтримок у навчанні мовлення: картки з зображеннями, піктограми, візуальні розклади. Роль ігор та інтерактивних вправ у розвитку мовлення та комунікаційних навичок. Розробка індивідуалізованих програм навчання мовлення для осіб з РАС: врахування індивідуальних особливостей, цілей та потреб. Адаптивні стратегії для

покращення комунікативних навичок: альтернативна та допоміжна комунікація, технології підтримки. Практичні приклади впровадження комунікативних стратегій: реальні кейси, аналіз успіхів та викликів.

Змістовий модуль 7: Логопедична допомога особам з інтелектуальними порушеннями

Тема 13. Особливості мовленнєвого розвитку при інтелектуальних порушеннях.

Вплив інтелектуальних порушень на мовленнєвий розвиток. Стратегії виявлення та оцінки мовленнєвих навичок. Методи виявлення та оцінки мовленнєвих навичок у осіб з інтелектуальними порушеннями: інструменти діагностики та оцінювання. Підходи до навчання та розвитку мовлення: адаптація занять до особливостей сприйняття та обробки інформації. Взаємодія з батьками та педагогами: рекомендації для підтримки мовленнєвого розвитку в домашніх умовах.

Тема 14. Методи та підходи у логопедичній роботі з особами з інтелектуальними порушеннями.

Адаптація навчальних програм та матеріалів. Індивідуальні та групові методи роботи. Розробка індивідуальних навчальних планів. Використання інтерактивних та мультисенсорних методів навчання. Групові та індивідуальні методи роботи: переваги та особливості використання в логопедії. Використання сучасних технологій у логопедичній роботі: програми та додатки для підтримки мовленнєвого розвитку. Практичні приклади та вправи для розвитку мовлення та комунікації: від простих до складних завдань, адаптованих до рівня розвитку учня.

Змістовий модуль 8: Логопедична допомога особам з затримкою психічного розвитку.

Тема 15. Особливості мовленнєвого розвитку при затримці психічного розвитку.

Особливості мовленнєвого розвитку при ЗПР. Вплив затримки психічного розвитку на навчання мовлення. Важливість раннього виявлення затримки мовленнєвого та психічного розвитку та вплив ранньої інтервенції на мовленнєвий розвиток. Взаємозв'язок між мовленнєвим розвитком та соціально-емоційними навичками.

Тема 16. Методи та підходи у логопедичній роботі з особами з затримкою психічного розвитку.

Методи стимуляції мовлення у дітей з ЗПР. Застосування підходів, спрямованих на покращення комунікативних навичок та взаємодії, включно з альтернативною та підтримуючою комунікацією. Застосування сучасних технологій, включаючи додатки та програмне забезпечення для стимуляції

мовленнєвого розвитку. Створення комплексних індивідуалізованих програм, що враховують мовленнєві, когнітивні та соціально-емоційні потреби осіб.

Методи навчання:

Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна), проблемний метод, створення ситуації новизни навчального матеріалу.

Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

Практичні: частково-пошуковий метод, вправи, практичні роботи, пізнавальні ігри.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс складається з лекцій, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи. Заняття проводяться у формі опитувань та практичних вправ, моделювання ситуації; нетерпимість до академічного плагіату.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук, проектор); програмне (Moodle, репозитарій); наочність (презентації).

Система оцінювання та вимоги: контроль за навчальною діяльністю здобувачів передбачає проводитися за допомогою усного опитування, виконання тестових та практичних завдань, самостійної й індивідуальної робіт та підсумкового контролю.

Шкала нарахування рейтингових балів

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Рейтингове оцінювання курсу аудиторних занять та самостійної роботи:	
1.1	Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
1.2	Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів
1.3	Використання додаткових літературних джерел, анотації статей	1-5 балів
1.4	Підготовка реферату	1-5 балів
1.5	Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
1.6	Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів

1.7	Тестування	1-5 балів
1.8	Перевірка зошита (конспектів)	1-5 балів
2	Форми модульного контролю:	
2.1	Глибоке розкриття всіх питань	5 балів
2.2	Повна, коротка відповідь	4 бали
2.3	Коротка відповідь з кількома помилками	3 бали
2.4	Неповна відповідь	2 бали
2.5	Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків	1 бал
2.6	Незадовільна відповідь	0 балів
2.7	Модульна контрольна робота	40 балів
3	Штрафні бали:	
3.1	За відсутність на аудиторних заняттях	мінус 2 бали
3.2	Неготовність до аудиторних заняття	мінус 3 бали

Максимальна кількість балів, що нараховується за підсумковий контроль (екзамен) 50 балів.

Критеріями оцінювання є:

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно» 40 – 50	Відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Спостерігається глибоке володіння матеріалом, здобувач висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.
«Добре» 15 – 39	Відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та

	робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
«Задовільно» 1 – 14	Відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів. Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими модулями та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Поточний контроль								Усього	Залік	Разом
ЗК №1		ЗК № 2		ЗК № 3		ЗК № 4				
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	200/4=50	50	100

25	25	25	25	25	25	25	25			
----	----	----	----	----	----	----	----	--	--	--

ЗМ1, ЗМ2 ... – змістові модулі.

ЗМ №1+ЗМ № 2 = ЗК 1

Оцінювання знань здійснюється за такою шкалою підсумкового контролю: позитивні оцінки — «відмінно», «добре», «задовільно», негативна оцінка — «незадовільно». Оцінки за шкалою виставляються на підставі накопичуваної бальної шкали. Мінімальний бал для отримання позитивної оцінки – 50. Максимальний бал – 100. Крок шкали – 1.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел

1. Барбера М. Детский аутизм и вербально-поведенческий подход: обучение детей с аутизмом и связанными расстройствами. Київ: Сварог, 2018. 304 с.

2. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. для ВНЗ. Суми: Університетська книга, 2018. 302 с.

3. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі: навч.-метод. посіб. / уклад. Н. В. Базима, О. Б. Качуровська, Ю. В. Коломієць, І. В. Мартиненко; за ред. І. В. Мартиненко, М. К. Шеремет. Київ: ДІА, 2019. 148 с.

4. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини / за ред. С. В. Кульбіді. К.: Пед. думка, 2008. 183 с.

5. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.

6. Литовченко С. В. Жук В. В., Литвинова В. В. Новий формат освітнього середовища: діти з порушеннями слуху в дошкільлі : навч.-метод. посіб. Київ: Видавець Симоненко О. І, 2019. 280 с.

7. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення. К.: ДІА, 2016. 148 с.

8. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії : підручник / за заг. ред. Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчука. Тернопіль: ТДМУ, 2019. 372 с.

9. Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / за ред. Т. М. Костенкота ін. Київ: Видавець Симоненко О. І, 2019. 180 с.

10. Чеботарьова О. В. Гладченко І. В., Ярмола Н. А. Основи діагностичної діяльності корекційного педагога в роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку : метод. реком. Київ: Видавець Симоненко О. І, 2019. 92 с.

11. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.